

Фізичне виховання та спорт

УДК 574.2:338.48

Жарська Наталія Валеріївна

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

Zharska Nataliya

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

ORCID: 0000-0003-2313-6894

Кучер Павло Вікторович

*кандидат географічних наук
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського*

Kucher Pavlo

Candidate of Geographical Sciences

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyj

ORCID: 0000-0001-9164-3180

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ

ТУРИЗМУ

FEATURES OF LIFE SAFETY IN THE SPHERE OF TOURISM

***Анотація.** У статті здійснено аналітичний огляд норм та заходів безпекової діяльності у сфері туризму. Вказано, що поняття безпеки стосується усіх напрямів підприємницької діяльності, зокрема туристичної сфери. Встановлено, що одним із найважливіших чинників у сфері туризму є забезпечення безпечних норм діяльності. Забезпечення*

високого рівня безпечних норм туристичних послуг призводить до формування сегмента постійних споживачів і задовольняє їх вимоги в питанні безпеки використання туристичної послуги. Виокремлено базові чинники нормативно-правового забезпечення діяльності щодо безпеки туристів.

Ключові слова: безпека життєдіяльності, туризм, подорож, небезпека.

Summary. The article provides an analytical review of the norms and measures of security activities in the tourism sector. It is indicated that the concept of security applies to all areas of business activity, in particular the tourism sector. It is established that one of the most important factors in the tourism sector is ensuring safe standards of activity. Ensuring a high level of safe standards of tourist services leads to the formation of a segment of regular consumers and satisfies their requirements in terms of the safety of using tourist services. The basic factors of regulatory and legal support for activities related to the safety of tourists are identified.

Key words: life safety, tourism, travel, danger.

Постановка проблеми. На сьогодні сфера туризму стала вагомим складником соціальної стратегії держави і характеризується швидкими темпами розвитку. Саме через швидкі темпи його розвитку збільшуються кількість робочих місць, інвестиційні проєкти із розбудови готельно - туристичної інфраструктури (аеропортів, автошляхів, морських портів, реставрації пам'яток культури, музеїв, відновлення і розвиток реакційних зон), що позитивно впливає на мешканців країни і туристів та сприяє подальшому розвитку не лише в туристичній сфері [2; 4; 5].

Розвитку сфери туризму сприяють різні фактори. До них можна віднести конкуренцію, інформаційні технології, авіап перевезення,

туроператорські послуги, політичні і соціальні обставини в країні, а також загалом підвищення рівня безпеки, які відносяться до їхньої діяльності самодіяльно, без державної підтримки [1; 2; 6; 7].

На сьогодні заходи з підвищення безпеки в туризмі в нашій країні мають йти в двох напрямках: по-перше, забезпечення комплексних питань безпеки, а по-друге, забезпечення безпосередньо безпеки туристів. На думку науковців, в останні роки загроза їхньому життю, здоров'ю та майну значно зросла. У той же час туристичні фірми, зацікавлені насамперед у отриманні прибутку, не надають своїм клієнтам достатньої інформації, а також практично не проводять роботи з виявлення підвищеної небезпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням безпеки туризму присвячено чимало публікацій [1; 2; 3]. Умовно їх можна поділити на три групи за аспектами дослідження: сутність безпеки туризму та чинників їх впливу; механізми, що забезпечують належний рівень безпеки; нормативні й законодавчі акти різних країн та міжнародних організацій.

Для ефективного функціонування та динамічного розвитку сфери туризму необхідна досконала система її безпеки.

Поява нових ризиків у туризмі, спричинена терористичними актами, зокрема, подіями 11 вересня 2001 р. у США, викликала створення спеціальної Комісії зі сталого розвитку туризму в рамках Всесвітньої туристичної організації, метою якої був аналіз і вживання заходів з мінімізації ризиків і наслідків їх настання. Також над питаннями безпеки туризму працюють відповідні міжнародні організації: Міжнародна організація праці, Всесвітня організація охорони здоров'я, Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація цивільної авіації, Міжнародна морська організація та ін. [2; 4; 5].

Безпеку і захист туристів у міжнародних подорожах декларують різні міжнародні документи, зокрема такі: Хартія туризму і Кодекс туриста, прийняті Генеральною асамблеєю UNWTO (Софія, 1986 р.); документи

Гаазької міжпарламентської конференції (Нідерланди, 1989 р.); документи 9-ї Генеральної асамблеї UNWTO (Буенос-Айрес, 1991 р.); Глобальний етичний кодекс туриста, прийнятий Генеральною асамблеєю UNWTO в Сантьяго (Чилі, 1999 р.).

Питання безпеки туристичних подорожей були предметом обговорення на багатьох міжнародних туристичних форумах. Особливо детально ці питання розглядались на Міжпарламентській конференції з туризму в Гаазі (Нідерланди) у 1989 р. Принцип VII і VIII Гаазької декларації з туризму і третій розділ Рекомендацій конференції цілком присвячені безпеці й захисту туристів, туристичних пам'яток і об'єктів [1; 4; 5; 6; 7].

Мета статті. Дослідити особливості безпеки у сфері туризму, зокрема туристичних подорожей.

Виклад основного матеріалу досліджень. Безпека туристичних подорожей - поняття комплексне, його вирішення потребує координації зусиль усіх суб'єктів туризму: країн, суб'єктів туристичного підприємництва (туристичних фірм, підприємств) і самих туристів.

Небезпеки природного та техногенного характеру, включаючи надзвичайні екологічні ситуації, епідемії та пандемії, безперервно супроводжують туристів під час їх подорожей. Активно проявляють себе й інші види небезпек, як, наприклад, нещасні випадки, дорожньо-транспортні пригоди, авіаційні пригоди, випадки заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну туристів у результаті недоліків послуг. Ризики, пов'язані зі стрімким поширенням епідемій небезпечних захворювань, також є серйозною проблемою, як в Україні, так і за її межами [2; 4; 5].

Шляхи вирішення деяких проблем безпечного функціонування й розвитку туристичних подорожей визначаються у пункті 67 Рекомендацій Гаазької декларації з туризму: «Цього можна досягти шляхом:

- розробки і впровадження у життя норм безпеки для подорожей і туристичних перебувань;
- інформування та просвіти громадськості;
- створення інституційних рамок для вирішення проблем, пов'язаних з безпекою туристів, зокрема в екстремальних ситуаціях;
- міжнародного співробітництва на двосторонньому, регіональному, субрегіональному, міжрегіональному та світовому рівнях».

Заходи із забезпечення безпеки туристів розробляються з урахуванням так званих «факторів ризику». Шкідливі чинники (фактори ризику) у туризмі класифіковані наступним чином: травмонебезпека; вплив навколишнього середовища; пожежонебезпека; біологічні фактори впливу; психофізіологічні навантаження; небезпека випромінювань; хімічні фактори впливу; підвищена запиленість і загазованість та інші чинники [2; 4; 5].

Основні правила поведінки туристів у транспорті.

Правила поведінки туристів під час подорожей (в автобусі).

Пасажирам забороняється:

1. Перевозити багаж, що включає в себе вибухонебезпечні, вогнебезпечні, наркотичні, психотропні речовини, гострі або ріжучі предмети (без упакування або чохлів, що запобігають заподіяння шкоди пасажирам), вогнепальна зброя без наявності дозволу на його носіння й без чохлів (кобури), а також інші предмети й речовини, які під час перевезення можуть заподіяти шкоду пасажирам або екіпажу, чи викликати ушкодження або забруднення транспортного засобу, багажу.

2. Під час руху автобуса категорично забороняється без необхідності вставати зі своїх місць і ходити по салоні автобуса, ставати ногами на сидіння;

3. Забороняється витикатися в люки й вікна автобуса, як під час руху, так і під час стоянки;

4. Щоб уникнути травм і опіків туристам категорично забороняється самостійно включати, в автобусі кип'ятильник і користуватися ним під час руху автобуса;

5. Відкривати двері до повної зупинки транспортного засобу, заважати їхньому відкриттю або закриттю, а також втручатися в керування транспортним засобом;

6. Опиралися на двері транспортного засобу;

7. Користуватися аварійним устаткуванням транспортного засобу в ситуації, коли це не загрожує здоров'ю людей;

8. Викидати предмети у вікно транспортного засобу;

9. Завдавати шкоду транспортному засобі і його устаткуванню;

10. Засмічувати салон транспортного засобу;

11. Забороняється відволікати водія під час руху;

12. Забороняється класти на багажні полки під стелею автобуса важкі предмети (пляшки, вироби з металу й скла) - вони можуть випасти під час руху автобуса й травмувати людей, що перебувають в автобусі;

13. Забороняється курити в салоні автобуса;

14. Забороняється розпивати під час руху автобуса в салоні автобуса; спиртні напої, перебувати в стані будь-якого ступеня алкогольного сп'яніння, і створювати незручності для інших пасажирів;

15. Забороняється залишати без догляду коштовні речі (фотоапарати, відео-, аудіотехніку, гроші й ін.), ми не несем відповідальності за їхню безпеку;

16. При очікуванні транспортного засобу й після виходу з нього перебувати на краю посадкового майданчика або на краю тротуару;

17. Забороняється під час стоянки транспортного засобу переходити дорогу в непристосованому для цього місці;

18. Відповідальність за захворювання, що виникли в учасника автобусного тура внаслідок недотримання ним правил особистої безпеки й охорони здоров'я, несе особисто турист або його законний представник.

Правила поведінки туристів під час подорожей літаком.

Під час перельотів пасажери зобов'язані:

1. Беззастережно виконувати обґрунтовані вимоги і рекомендації командира повітряного судна та членів екіпажу;
2. Розміщувати ручну поклажу та особисті речі на спеціально відведених місцях, зазначених бортпровідником;
3. Дотримуватися загальноприйнятих правил поведінки в громадських місцях;
4. Пристебнути прив'язні ремені при включеному табло «Застебніть ремені» і (за вказівкою командира екіпажу) залишати їх застебнутими;
5. Зберігати дисципліну і порядок.

Пасажири мають право:

1. Вимагати надання всіх послуг, передбачених умовами договору повітряного перевезення, зазначеними на бланку авіаквитка;
2. У випадку, якщо їх життю, здоров'ю або особистої гідності загрожує небезпека – звертатися до працівників авіапідприємства та вимагати у них захисту.

Пасажирам забороняється:

1. Створювати ситуації, що загрожують безпеці польоту або життю, здоров'ю та особистій гідності інших пасажирів, а також авіаперсоналу - допускати по відношенню до них будь-яку образу - словесну або фізичну;
2. Вживати алкогольні напої, крім тих, що були запропоновані на борту повітряного судна;
3. Курити на борту літака протягом усього польоту;
4. Використовувати аварійно-рятувальне обладнання без відповідних вказівок екіпажу;

5. Користуватися електронними приладами і засобами зв'язку під час рулювання, зльоту і посадки літака;

6. Створювати умови, некомфортні для решти пасажирів і перешкоджають роботі членів екіпажу;

7. Псувати майно авіапідприємства та/або виносити його з борту літака.

Туристи, які прибувають в країну чи місцевість тимчасового перебування, повинні неухильно слідувати правилам і законам, які прописані в даній місцевості.

Здебільшого туристи зобов'язуються:

1. Поважати національні і релігійні почуття місцевого населення, так само як і інших осіб, які перебувають у цій країні;

2. Дотримуватися правил поведінки в громадських місцях, а також внутрішні правила, встановлені у приймаючій в країні установі (готелі, тощо);

3. Дотримуватися законів і звичаїв країни перебування;

4. Підкорятися законним вимогам офіційних державних представників органів влади та управління (поліції, митниці, тощо);

5. У разі виникнення конфлікту з офіційними представниками органів влади та управління не вступати в полеміку і негайно зв'язатися з представниками приймаючої сторони.

Туристам забороняється:

1. Ображати національну, релігійну та особисту гідність всіх осіб, які проживають в країні перебування будь-якою формою поведінки - дією, мовою, тощо;

2. Висловлювати, публікувати, поширювати, а також ввозити в країну будь-які матеріали, що ганьблять існуючий в країні лад, вище керівництво країни, спрямовані проти основ державності, а також друковані, кіно, відеоматеріали, тощо;

3. Вживати спиртні напої, а також з'являтися у нетверезому стані в громадських місцях.

4. Фотографувати будівлі і споруди державних установ без наявності спеціального дозволу.

Невиконання даних вимог здатне спричинити виникнення серйозних наслідків, відповідальність за які в цьому випадку цілком і повністю лягає на туриста [1; 2; 4; 5; 6; 7].

Слід пам'ятати, що відповідно до норм міжнародного права, особи, що не володіють дипломатичним імунітетом, до числа яких належать і туристи, за всі правопорушення і злочини несуть відповідальність відповідно до законодавства тієї країни, на території якої було скоєно суспільно небезпечне діяння, незалежно від громадянства особи, яка його вчинила [1; 2; 3; 5].

На формування психологічного клімату впливають психофізіологічні чинники ризику: фізичні та нервово-психічні перенавантаження, усунення яких дозволить сформувати позитивний мікроклімат в туристичній групі.

Вилучення або зниження впливу психофізіологічних чинників ризику досягається:

- раціональною побудовою програми обслуговування туристів, графіків переміщення за маршрутом, що передбачають належні умови для нормальної життєдіяльності людини (сну, приймання їжі, задоволення санітарних і побутових потреб);

- врахуванням психофізіологічних особливостей туристів під час формування туристської групи;

- дотриманням ергономічних вимог до туристського спорядження й інвентаря, що використовується, транспортних засобів, меблів.

Для окремих турів варто вимагати від туристів медичної довідки від лікаря, що підтверджує можливість здійснювати таку подорож [3; 5; 7].

Висновки. Варто зауважити, що питання безпеки у сфері туризму надзвичайно широкі та різнопланові. Перебуваючи в незнайомому середовищі, яке відрізняється від місця постійного проживання, активно відпочиваючи, турист постійно знаходиться під впливом небезпечних чинників. Тому, для ефективного функціонування та динамічного розвитку сфери туризму, необхідна досконала система її безпеки. Забезпечення безпеки туристів повинно здійснюватися починаючи від туристичної локації і закінчуючи державними організаціями, що регулюють діяльність туристичної сфери.

Література

1. Голод А.П. Безпека туризму як об'єкт регіональних економічних досліджень. *Інноваційна економіка*. 2014. № 4 (53). С. 190–194.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
3. Кравченко О.О., Дутко Л.П. Безпека в туристичній сфері України. *Обліково-аналітичне забезпечення системи фінансово-економічної безпеки: інформаційно-комунікаційні технології та антикорупційний менеджмент : матеріали VIII Міжн. наук.-практ. інт.-конф.* (Харків, 13 листопада 2019 р.). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. С. 86–94.
4. Марків І.П. Безпека туризму як вагомий фактор розвитку галузі: *Сучасні проблеми і перспективи економічної динаміки : матеріали VIII всеукр. наук.-практ. конф.* (Умань, 18 листопада 2021 р.) Умань: Візаві, 2021. С. 624–628.
5. Смолій В.А., Федорченко В.К., Цибух В.І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Київ : ВД «Слово», 2006. 372 с
6. Торяник В.М., Джинджоян В.В. Безпека туризму. Дніпро : ВНПЗ «ДГУ», 2018. 284 с.

7. Фокін С.П. Транспортування туристів спеціалізованими організаціями під час виникнення надзвичайних ситуацій. *Взаємодія транспорту і туризму: тенденції, проблеми, перспективи* : зб. наук. пр. К. : Принт-центр, 2012. С. 174–177.

References

1. Holod, A.P. (2014). Bezpeka turyzmu iak ob'iekt rehionalnykh ekonomichnykh doslidzhen' [Safety of tourism as an object of regional economic research]. *Innovatsijna ekonomika – Innovative economy*, 4 (53), 190–194 [in Ukrainian].

2. Kyfiak, V.F. (2003). Orhanizatsiia turystychnoi diial'nosti v Ukraini [Organization of tourist activity in Ukraine]. Chernivtsi: Knyhy-XXI [in Ukrainian].

3. Kravchenko, O. O. & Dutko, L.P. (2019). Bezpeka v turystychnij sferi Ukrainy [Safety in the tourism sector of Ukraine]. *Proceedings from: VIII Mizhn. nauk.-prakt. int.-konf. «Oblikovo-analitychne zabezpechennia systemy finansovo-ekonomichnoi bezpeky: informatsijno-komunikatsijni tekhnolohii ta antykoruptsijnyj menedzhment» – The VIII International scientific and practical int.conf. «Accounting and analytical support of the system of financial and economic safety: information and communication technologies and anti-corruption management»* (Kharkiv, November 13, 2019) (pp. 86–94). Kharkiv: KhNUMH im. O.M. Beketova [in Ukrainian].

4. Markiv, I. P. (2021). Bezpeka turyzmu iak vahomyj faktor rozvytku haluzi [Tourism safety as a significant factor in the development of the industry]. *Proceedings from: VIII vseukr. nauk.-prakt. konf. «Suchasni problemy i perspektyvy ekonomichnoi dynamiky» – The VIII All-Ukrainian scientific and practical conference materialy «Modern problems and prospects of economic dynamics»* (Uman, November 18, 2021) (pp. 624-628). Uman: Vizavi [in Ukrainian].

5. Smolij, V.A., Fedorchenko, V.K. & Tsybukh, V.I. (2006). Entsyklopedychnyj slovnyk-dovidnyk z turyzmu [Encyclopedic dictionary-reference book on tourism]. Kyiv: VD «Slovo» [in Ukrainian].
6. Torianyk, V.M. & Dzhyndzhoian, V.V. (2018). Bezpeka turyzmu [Safety of tourism]. Dnipro: VNPZ «DHU» [in Ukrainian].
7. Fokin S.P. Transportuvannya turystiv spetsializovany my orhanizatsiyamy pid chas vynyknennya nadzvychaynykh sytuatsiy. Vzayemodiya transportu i turyzmu: tendentsiyi, problemy, perspektyvy : zb. nauk. pr. K.: Prynt-tsent, 2012. S. 174–177 [in Ukrainian].